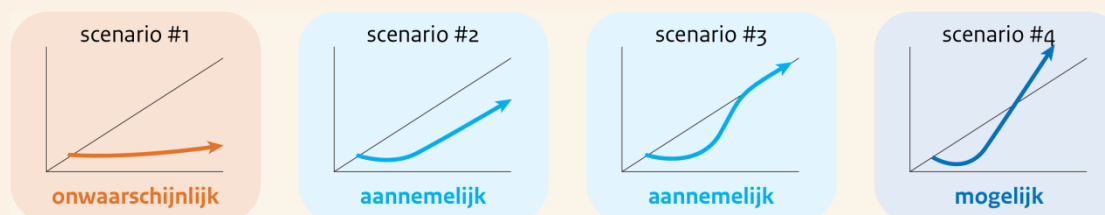

Bedrijven: winnaars of verliezers door klimaatbeleid?

Er is een ambitieus klimaatakkoord in de maak, met maatregelen om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met minstens 49% te verminderen ten opzichte van 1990. Minder fossiele energie en meer schone energie is het adagium. Deze energietransitie is niet gratis. Zo maken bedrijven meer kosten als de uitstoot van broeikasgassen zwaarder wordt belast. Hogere kosten leiden tot een daling van de productiviteit en mogelijk tot een slechtere concurrentiepositie. Vooral bij energie-intensieve bedrijven die internationaal concurreren, bestaat de vrees dat productie verdwijnt als Nederland voor de troepen uitloopt. Aan de andere kant is er de hoop dat strenge maatregelen innovatie in schone technologie uitlokken. Dat innovatieproces kan leiden tot efficiëntere productieprocessen. Er zouden zelfs concurrentievoordelen kunnen ontstaan, omdat Nederlandse bedrijven sneller en beter voorbereid zijn dan concurrenten in andere landen.

Wat zegt de wetenschappelijke literatuur? Zijn de effecten van unilaterale milieuregulering op de productiviteit per saldo positief of negatief? In een recente studie heeft het CPB de empirische literatuur op een rijtje gezet. (a) Onderstaande figuur geeft aan welk van vier denkbare scenario's voor de ontwikkeling van productiviteitsniveaus wel en niet aannemelijk zijn.

Mogelijke uitkomsten van het aanscherpen van regulering op productiviteitsniveaus

De diagonale zwarte lijn is een stilistische weergave van de ontwikkeling van productiviteitsniveaus zonder veranderingen in beleid. De dikke pijl geeft de afwijking van het basispad weer na het aanscherpen van regulering.

Voor al te groot pessimisme blijkt weinig bewijs. Weliswaar daalt de productiviteit direct na invoering van milieuregulering. Maar na enkele jaren herstelt de productiviteit - gedeeltelijk (scenario 2) of soms geheel (scenario 3) - vanwege onder meer technologische verbeteringen.

Weinig bewijs voor verplaatsing naar 'pollution havens'. De productielocatiekeuze wordt simpelweg bepaald door nog veel meer én belangrijkere factoren, zoals de kwaliteit van de instituties, het belastingstelsel en het bereik van voorzieningen. Wel waarschuwt de literatuur voor eventueel hogere toetredingsbarrières voor (nieuwe) bedrijven door regelgeving. In markten waar al weinig concurrentie was, kan dit de marktmacht van bestaande bedrijven vergroten.

Effect op bedrijfsniveau is negatiever dan op brancheniveau. Dit is waarschijnlijk het gevolg van veranderingen in de samenstelling van bedrijven binnen branches. Door strenge regulering verdwijnen de minst productieve bedrijven van de markt ten gunste van productievere bedrijven, waardoor het gemiddelde productiviteitsniveau in de hele branche stijgt.

Ook voor al te groot optimisme is weinig bewijs. Voor het optimistische scenario waarin bedrijven uiteindelijk beter af zijn na regulering dan ervoor (scenario 4), vinden we geen hard bewijs. Het lijkt er niet op dat (strenge) regelgeving leidt tot structurele pioniersvoordelen. Als technologische ontwikkelingen zich in rap tempo opvolgen, is een pioniersvoordeel slechts van korte duur.

Efficiënt klimaatbeleid leidt tot de hoogste positieve effecten op brede welvaart. De vrees dat klimaatbeleid de Nederlandse industrie blijvende schade berokkent (scenario 1), lijkt ongegrond. Aan de andere kant mag je ook geen gouden bergen verwachten. Dit neemt niet weg, dat het van groot belang is om klimaatbeleid zo efficiënt mogelijk vorm te geven: die maatregelen te nemen die de uitstoot van CO₂ reduceren tegen de laagste kosten. De negatieve productiviteitseffecten van klimaatbeleid zijn dan zo klein mogelijk; de positieve welvaartseffecten het grootst.

(a) Zie voor een toelichting en verdere beleidsimplicaties: Veenstra, J., K. van Ruijven en P. Zwaneveld, 2018, De productiviteitseffecten van (milieu-) regulering, CPB Notitie ([link](#)).